

KATILIM BANKACILIĞININ FİNANSAL PERFORMANS ANALİZİ: TÜRKİYE UYGULAMASI*

Financial Performance Analysis of Participation Banks: Evidence from Turkey

Kemal ÖZER** & OĞuz SAYGIN***

Öz

Gelişen küresel ekonomik yapıyla birlikte finansal piyasaların da geliştiği görölmektedir. Son 50 yılın önemli gelişmelerinden biri de faizsiz finans sistemidir. Türkiye’de katılım bankalarının kalkınma planlarına dâhil edilmesi ve devlet eliyle kurulan katılım bankalarının varlığı, bu kurumların hızla büyümesinde ve gelişmesinde ciddi katkısı olmuştur. Bu çalışmada; dünyada faizsiz bankacılık, ölkemizde katılım bankacılığı olarak ifade edilen sistemin tanımı ve Türkiye uygulamaları hakkında bilgiler verilmiştir. Türkiye’de faaliyet gösteren katılım bankalarının, 2011-2020 mali verilerinden faydalanılarak ve Promethee yöntemi kullanılarak finansal performans analizi yapılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre; en yüksek performansı sergileyen bankalar sırayla; Kuveyt Türk, Türkiye Finans ve Vakıf Katılım olmuştur. En düşük performansa sahip kurumlar ise; Albaraka Türk, Bank Asya ve Emlak Katılım olmuştur. Elde edilen bulgular değerlendirildiğinde; analize dahil edilen her katılım bankasının, diğer katılım bankalarına kıyasla performans pozisyonlarını göz önünde tutarak planlama yapmaları tavsiye edilebilir. Ayrıca katılım bankalarına yatırım yapmayı planlayanlar yatırımcılar için, katılım bankalarının performanslarını incelemeleri, yatırım kararı verme ve yatırım planlaması açısından önem arz ettiği düşünölmektedir.

Anahtar Kelimeler:

Faizsiz Finans,
Katılım Bankacılığı,
Promethee.

JEL Kodları:

G21, G02, G17.

Abstract

Along with the developing global economic structure, it is seen that financial markets have been developing. One of the crucial development of the last 50 years is interest-free financing. The inclusion of participation banks in the development plans in Turkey and the existence of participation banks established by the state have contributed to the rapid growth and development of these institutions. In this study, some information is given about interest-free banking in the world, the definition of the system expressed as participation banking in our country and its implementation in Turkey. The financial data of the participation banks operating in Turkey in 2011-2020 were analyzed to examine their financial performance by using the Promethee method. According to the results of the research; the banks with the highest performance are, in order: Kuveyt Türk, Türkiye Finans and Vakıf Katılım. The lowest performing banks are; Albaraka Türk, Bank Asya and Emlak Katılım. When the obtained findings are evaluated, it is recommended that each participation bank included in the analysis make planning by considering their performance positions compared to other participation banks. In addition, it is thought that it is crucial for investors who plan to invest in participation banks, in terms of examining the performance of participation banks, making investment decisions and investment planning.

Keywords:

Interest-Free System,
Participation Banking,
Promethee.

JEL Codes:

G21, G02, G17.

* Bu alışma, “Faizsiz Finans Sistemi Kapsamında Katılım Bankacılığının Finansal Performans Analizi: Promethee Yöntemi İle Türkiye Uygulaması” adlı yüksek lisans tezinden türetilmiştir.

** Yüksek Lisans, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, kemalozer@nevsehir.edu.tr, ORCID: 0000-0002-9197-7698

*** Dr. Öğr. Üyesi, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Meslek Yüksek Okulu, osaygin@nevsehir.edu.tr, ORCID:0000-0002-0272-5553

Makale Geliş Tarihi (Received Date): 30.11.2021

Makale Kabul Tarihi (Accepted Date): 30.03.2022

1. Giriş

Katılım bankacılığı, İslami finans olarak adlandırılan sistemin Türkiye’deki uygulama şeklidir. Türkiye’de ilk olarak ÖFK (Özel Finans Kurumları) adı altındaki ilk İslami finans faaliyetleri 1980’li yıllarda başlamıştır. Türkiye’de “faizsiz sistem” olarak ifade edilen bu uygulamada hedef; tasarrufları teşvik etmek ve özellikle “yastık altı” olarak ifade edilen fonları, ekonomik sisteme kazandırmaya çalışmak olmuştur. PIAR araştırma şirketinin 2001 yılında yaptığı bankacılık araştırmaları çalışmasında; Türkiye’de, inançlarından kaynaklanan değerleri gereği; klasik bankalarda değerlendirilmeyen mevduat oranının % 15 olduğu tespit edilmiştir. Bütün bunlara bakıldığında; Dünya’da Afrika’dan Çin’e ve Birleşik Devletlerden Endonezya’ya kadar uzanan coğrafyada hızla sayıları artan İslami finans enstrümanlarının kullanıldığı görülmektedir. Bu ülkelerde küresel tanınırlığı olan klasik bankalar ve aynı zamanda küresel tanınırlığı olan İslami bankalar faaliyetlerini, kendi prensiplerine göre yürütmektedirler.

Katılım bankacılığı sisteminin temel özelliği; kültürel, sosyal ve politik alanlarda olduğu gibi iktisadi anlamda da insanların toplam faydasını gözeten, haksız ve yanlış uygulamaların ortadan kalkmasını hedefleyen bir sistem olmasıdır (Miller vd. 2008). Katılım bankacılığı, sürdürülebilir bir ekonomik büyüme ve herkes için adil fırsatlara yol açan en uygun sermaye formülasyonu oranını ve etkin kullanımını sağlamayı amaçlamaktadır. Öncelikle bireyin ve toplumun ahlaki ve maddi refahını sağlamayı amaçlayan değer temelli bir sistemdir (Khan ve Bhatti, 2008). Faizsiz bankacılık sisteminin altyapısı, İslam hukukunu kapsayan ve uygulama aşamasında İslami doktrinlerden esinlenen bir takım prensiplerden oluşmaktadır. En geniş anlamıyla faizsiz bankacılık; prensiplerini İslami kurallardan alan bankacılık ve finans alanındaki tüm enstrümanları sağlayan kurumlar olarak tanımlanabilir (Henry, 2001). Felsefesi ve ekonomik durumu açısından klasik banka ve sigortacılık esaslarına göre farklılıklarının yanında; kullanmış olduğu enstrümanları ve işleyişleri anlamında da farklılıklar göstermektedir. Sistemin ana fikri faiz olgusunun yerine, “kar- zarar” ortaklığına dayandığı için farklı bir finans yöntemi olarak değerlendirilmektedir.

1980’li yılların başında, Türkiye ekonomisi zorlu bir süreçten geçerken, hükümet ekonomik istikrarı sağlamak ve ülkenin ihtiyacı olan dış finansman ve döviz gelirlerini arttırmak adına “24 Ocak Kararları” olarak ifade edilen bir dizi önlemler olarak çözüm arayışına girmiştir. Bu kararlar doğrultusunda, ekonomik krize çözüm bulabilmek adına, özellikle Arap sermayesi bulunduran, İslam ülkeleri menşeli ÖFK’ların (ÖFK) Bankalar Kanunu sınırları içerisinde Türkiye’de faaliyet göstermelerine izin verilmiştir (Tosun, 2000). Çeşitli nedenlerle ülke ekonomisine dâhil olamayan fonların, ticari faaliyetlerin finanse edilmesi için kullanılması ve 1970 sonrası petrol gelirleri neticesinde fon fazlası olan Arap ve Ortadoğu ülkelerinin bu kaynaklarından yararlanılmak istenilmesi amacıyla 1985 yılında ilk ÖFK kurularak Türkiye’nin mali sektöründe faaliyetlerine başlamışlardır (Türkiye Katılım Bankaları Birliği [TKBB], 2022).

ÖFK’lar, 19/10/2005 tarihinde 25983 sayılı 5411 Bankacılık Kanununda “Katılım Bankası” olarak adlandırılmışlardır. Bu kurumların esasında geleceğinin şekillendiği bu kanunla; Bakanlar Kurulu Kararı ile özel bir statü ile kurulan ÖFK, Bankacılık Kanununa tabii birer ‘Banka’ olarak anılmaları bu değerlerimizin yükselişi için ilk basamak olmuştur. Süreç içerisinde, Özel Finans Kurumları Birliği kurumunun ismi Türkiye Katılım Bankaları Birliği şeklinde değişmiştir. Güvence Fonu olarak adlandırılan fon; TMSF ile birleştirilmiştir. Yaşanan bu değişimler, İslami Bankacılığın Türkiye tarafında ne denli ciddiye alındığının bir göstergesi olarak sektöre, devlet tarafından gereken yapısal düzenlemeler gerçekleştirilmiştir (Hazıroğlu,

2016). Ziraat Katılım ve Vakıf Katılım ile Emlak Katılım Bankası'nın faaliyetlerine başlamasıyla birlikte, ülkemizde finans sektöründe faaliyette bulunan 3'ü kamu sermayeli 3'ü özel sermayeli toplam; 6 katılım bankası bulunmaktadır.

Kendini her zaman yenileyen ekonomik sistemde, hızlı büyüme göstergeleri ve içerisindeki keşfedilmeyi bekleyen potansiyeli ile katılım bankacılığı, yapılan değerlendirmeler sonucu, modern bankacılık enstrümanı haline getirilebilmesi irdelenecektir. Türkiye'de faaliyet göstermiş 7 katılım bankasının 2010-2020 yılları arasındaki tüm çeyrek dönemleri kapsayan mali verileri ile Promethee yöntemi kullanılarak verimlilik ve karlılıkları analiz edilerek incelenecektir. Elde edilen sonuçlara göre sıralamaya tabii tutulacak kurumlar için tercih fonksiyonlarına göre yorumlama yapma ve paydaşlarına müşteri olma ya da yatırım yapmaları hususunda fikirler verilmiş olacaktır.

Bu çalışmanın konusuyla ilgili yapılan literatür incelemesinde; Türkiye'de yerleşik katılım bankalarının finansal performans analizine yönelik çalışmaların bulunduğu fakat söz konusu verilerin Promethee yöntemi ile analiz edildiği hiçbir çalışmaya rastlanılmamıştır. Promethee yönteminin bu bağlamda daha önce çalışılmaması nedeniyle literatürdeki bu eksikliğin giderilmesi hedeflenmiştir.

Bu doğrultuda çalışma giriş bölümü ile birlikte altı bölümden oluşmaktadır. İkinci bölümde katılım bankalarının performanslarının ölçüldüğü ve klasik bankalarla kıyaslandığı çalışmalar tanıtılmıştır. Üçüncü bölümde ise; çalışmada kullanılacak veri seti hakkında bilgi verilmiştir. Dördüncü bölümde Brans ve Vincke (1985) tarafından geliştirilen Promethee yöntemi tanıtılarak kullanılacak yöntemin detayları verilmiştir. Beşinci bölümde, çalışmada kullanılan veriler sonucu elde edilen bulgular değerlendirilmiş, son bölümde ise; sonuç ve politika çıkarımlarına yer verilmiştir.

2. Literatür

Araştırma konusuyla ilgili daha önce yapılan çalışmalar incelendiğinde; faizsiz bankacılık ve katılım bankacılığı olarak farklı isimler altında fakat aynı işleyişte bulunan sistem ve Promethee modeli hakkındaki bulgular incelenmiştir. Sufian (2007) Malezya'da faaliyet gösteren katılım bankalarının performanslarını incelemiştir. Veri Zarflama Analizi ile toplanan fonlar ve takipteki fonlar girdi değişkeni, kullanılan fonlar ve yatırımlar çıktı değişkeni olarak kullanmıştır. Sonuç olarak katılım bankalarının ortalama etkinlik yönünden etkin olmadığını, yabancı katılım bankalarının yerli olan katılım bankalarına oranla daha etkin olduğunu ortaya koymuştur

Kosmidou ve Zopounidis (2008) çalışmasında, Yunanistan'daki mevduat ve kooperatif bankalarının 2003-2004 dönemindeki performansını değerlendirmek için PROMETHEE yöntemini kullanmışlardır. 30 bankayı değerlendirmek üzere, farklı finansal oranlar seçmişlerdir. Elde edilen sonuçlar, mevduat bankalarının hesaplarını artırma, daha fazla müşteri çekme ve böylece daha rekabetçi olma eğiliminde olduğunu göstermiştir.

Özgür (2008) çalışmasında, Türkiye'de faaliyette bulunan katılım bankalarını Veri Zarflama Tekniği kullanılarak etkinlik ve verimlilik ölçümlerini yapmıştır. 2001-2005 yılları arasındaki verilerden hareketle girdi olarak 3 değişken (toplanan fonlar - karpayı giderleri ve personel giderleri) çıktı olarak 2 değişken (kullanılan fonlar - karpayı gelirleri) kullanılarak analize dahil edilmiştir. Analiz sonucuna göre; ekonomik istikrarın sağlandığı dönemlerde

verimlilik düzeyleri düşük olan katılım bankalarının, etkinlik düzeylerinin pozitif olduğu tespit edilmiştir.

Çetin ve Bıtırak (2010) çalışmasında, çalışmalarında katılım bankaları ile klasik bankaları Analitik Hiyerarşi Süreci (AHS) modeli ile karlılık analizlerini yapmışlardır. Sonuç olarak; belirlenen dönemler için, katılım bankalarından Bank Asya, klasik bankalardan ise Akbank finansal performansları en yüksek çıkan bankalar olmuşlardır.

Jaffar ve Manarvi (2011) çalışmasında, Pakistan’da faaliyet gösteren 5 katılım ve 5 klasik bankanın performanslarını CAMELS yöntemi ile analiz etmişlerdir. Elde edilen sonuçlara göre, katılım bankalarının varlıklarını borçlanmadan ziyade, öz sermaye ve topladıkları fonlar oluşturduğundan likidite yapısı, sermaye yeterlilik oranı ve güvenilirlik düzeyi klasik bankalara göre daha iyi bir performans gösterdiği tespit edilmiştir.

Usman ve Khan (2012) çalışmasında, Pakistan’da faaliyette bulunan 3 İslami banka ile 3 klasik bankanın 2007 ile 2009 yıllarındaki kârlılık ve likidite oranları karşılaştırmak için T-testi yönteminden yararlanmışlardır. Çalışmanın sonucunda, İslami bankaların kârlılık ve likidite düzeylerinin klasik bankalara oranla daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Firdaus ve Hosen (2013) çalışmasında, 2010 2. çeyrek- 2012 4. çeyrek dönemlerinde Endonezya’daki katılım bankalarının etkinliğini ölçmek için iki aşamalı Veri Zarflama Analizi ve Tobit Model metodu kullanmışlardır. Girdi olarak toplam varlıklar, personel giderleri ve tüketici fonları, çıktı olarak kâr payı gelirleri ve faaliyet gelirleri değişkeni kullanmışlardır. Sonuç olarak; katılım bankalarının henüz optimum etkinlik düzeyi seviyesine ulaşamadığını, tüm değişkenlerin önemli etkisinin olmadığını yada bazı değişkenlerin gerçek etkiyi göstermediğini savunmuşlardır.

Rozzani ve Abdul Rahman (2013) çalışmasında, Malezya’da faaliyet gösteren 19 klasik banka ve 16 katılım bankası olmak üzere toplam 35 bankanın 2008-2011 yılları arasındaki verilerini CAMELS yöntemi ile analiz etmişlerdir. Analiz sonuçlarına göre; sermaye yeterliliği ve kârlılıkta klasik bankaların daha yüksek performans gösterdikleri tespit edilmiştir. Bunun yanında kredi riski ile katılım bankalarının performansı arasında pozitif bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Rençber ve Bağcı (2014) çalışmasında, kamu ve özel sermayeli bankaları Promethee yöntemi ile karlılık analizleri üzerinden karşılaştırmışlardır. Sonuç olarak; Halk Bankasının hem kamu bankaları hem bankacılık sektörünün karlılık anlamında lideri olduğu ayrıca özel sermayeli bankalar arasında Denizbank’ın en yüksek karlılığa ulaştığı belirlenmiştir.

Akala (2015) çalışmasında, katılım bankaları ile klasik bankaların finansal performanslarını karşılaştırmıştır. Oran analizi ve birçok finansal teknik analiz yöntemleri kullanılarak tablo ve grafikler yardımı ile trend analizi uygulamıştır. Elde ettiği bulgulara göre klasik bankalarının, katılım bankalarından daha iyi performans gösterdiğini tespit etmiştir. Fakat katılım bankalarının mevduat bankalarından finansal açıdan daha istikrarlı olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Buğan (2015) çalışmasında, Türkiye’de faaliyette bulunan 21 klasik banka ile 4 katılım bankasını Veri Zarflama Tekniği yöntemi ile etkinliklerini karşılaştırmıştır. Çalışmada sonuç olarak; ticari bankaların ellerinde bulunan imkândan daha düşük imkânları bulunan katılım bankalarının kaynaklarını etkin biçimde kullandıkları ve sürekli büyüme eğilimi gösterdikleri tespit edilmiştir.

Esmer ve Bağcı (2016) alışmasında, Türkiye’de yerleşik katılım bankalarının 2005-2014 yılları verilerinden yararlanarak bir takım finansal rasyolara ulaşmışlardır. Bu oranlar sırasıyla; Aktifin Krlılığı, zkaynakların Krlılığı, zkaynaklar/Toplam Aktif, Net Kr Payı Geliri/Toplam Aktif, Takipteki Krediler/Toplam Krediler, Toplam Krediler/Toplam Aktif, Vergi ncesi Kr (VK)/Toplam Aktif’dir. Bu oranlar kullanılarak katılım bankaları, TOPSİS yöntemi ile sıralamaya tabii tutulmuştur. Çalışmada en yüksek performansı gösteren katılım bankasının Bank Asya olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Çalışkan ve Eren (2016) alışmasında, Türkiye’de yerleşik tüm bankalar arasından aktif büyüklük bakımından ilk yirmi bankanın, çoklu karar verme yöntemlerinden Promethee ve APH kullanılarak performanslarını karşılaştırmışlardır. Her iki yöntemden alınan sonuçlar ile seçilen rasyolara göre en yüksek performansı kamu sermayeli olan Ziraat Bankası’nın gösterdiği belirlenmiştir.

Pehlivan (2016) alışmasında, Türkiye’de yerleşik katılım bankalarını, klasik bankalarla trend analizi yöntemi kullanarak karşılaştırmıştır. Çalışmanın sonucunda, tüm bankacılık sektöründe katılım bankalarının almış olduğu pay, aktifleri, özkaynakları, kullandırılan ve toplanan fon büyüklükleri hedeflerinin altında olmasına rağmen yıllar itibari ile büyüme trendinde olduğu gözlenmiştir. Katılım bankalarının krlılıklarının ise yıllar itibari ile düştüğü tespit edilmiştir.

Eyceyurt ve Güngör (2016) alışmasında, klasik bankalar ile katılım bankalarının verilerini Panel Veri Analizi yöntemi ile incelenmiştir. Kredi plasmanları, aktif büyüklükleri, pazar payları, döviz kuru ve enflasyon değişkenlerinin klasik bankaların krlılıklarında anlamlı bir etkiye neden olurken, bu durum katılım bankaları tarafında benzer etkilere neden olmamıştır. Katılım bankalarında ise, toplanan mevduatların, klasik bankalara göre kârlılık oranlarında anlamlı bir etki olduğu gözlenmiştir. Ayrıca bankaların kriz dönemlerini fırsata çevirerek krlılıklarını maksimize ettiği belirlenmiştir.

Dash (2017) alışmasında, Hindistan’da faaliyet gösteren kamu ve özel sektör bankalarını CAMELS ve PROMETHEE yöntemleri ile karşılaştırmalı olarak performans analizlerini incelemiştir. Çalışmada çok kriterli karar modellerinin banka performans ölümünde doğrudan uygulanabilirliğine ilişkin sorular oluşturmuştur. CAMELS analizinin yönetim kalitesi, likidite, sermaye yeterliliği, karlılık etkinlik boyutlarına ek olarak risk yönetiminin de banka performans ölümünde önemli bir kriter olduğu ortaya konulmuştur.

Hoque vd. (2019) alışmasında, Bangladeş’te faaliyet gösteren 5 katılım bankası ile 5 klasik bankanın karlılık, ödeme gücü ve likidite yeterliliği anlamında oran analizi kullanarak performanslarını ölçmüşlerdir. Araştırmanın sonucunda klasik bankaların, katılım bankalarından daha yüksek bir performans sergilediği tespit edilmiştir.

Tetik ve şahin (2020) alışmasında, Esmer ve Bağcı (2016) alışmasında kullanılan değişkenler ile 2011-2019 yılları arasında toplam yedi katılım bankası verileri ile TOPSİS yöntemi kullanılarak sıralamaya tabii tutulmuştur. Çalışmanın sonucuna göre en yüksek performans gösteren katılım bankasının Türkiye Finans olduğu tespit edilmiştir.

Diğer taraftan, Promethee yöntemi dışında farklı yöntemlerle performans analizi yapılan çalışmalar bulunmaktadır. Bu çalışmalardan zkan (2019), Gözkonan ve Kckbay (2019) ve Elmas ve Yetim (2021) farklı analiz yöntemleri ile Türkiye’de yerleşik katılım bankalarının

performans analizleri ölçülmüştür. Bu çalışmanın literatürden ayrılan en önemli yönü Türkiye’deki katılım bankaları üzerine Promethee yöntemi ile yapılan ilk çalışma olmasıdır.

3. Veri Seti

Çoğu araştırmanın temelini örneklem kümeler oluşturur. Yapılan araştırmalarda elde edilen bulgular da evrenlere genelleyerek araştırmalar yürütülmektedir (Karasar, 2005). Yansız ve temsili olması örneklemin en önemli özelliğidir. Hem araştırma hem de istatistiksel bakımdan evrenin bir parçası olan örneklemin önemi yadsınamaz (Kaptan, 1983). Bu bağlamda araştırmanın evrenini, analizin yapıldığı tarihten önceki 10 yılı kapsayacak şekilde ve özellikle Bank Asya’nın verilerinin de değerlemeye tabii tutulması amacıyla; Türkiye’de faaliyet gösteren katılım bankaları oluşturmuştur. Araştırmanın örneklemini ise 2011/1. çeyrekte 2016/1. çeyreğe kadar 4 katılım bankası, 2016/1. çeyrekte 2019/2. çeyreğe kadar 5 katılım bankası ve 2019/3. çeyrekte 2020/4. çeyreğe kadar 6 katılım bankası oluşturmaktadır. Araştırma, bankaların bağımsız denetimden geçen ve bildirimde bulunulan 2011-2020 yılları arasındaki çeyrek dönem mali verileri ile sınırlandırılmıştır. Analizlere konu olan veriler Türkiye Katılım Bankaları Birliği (TKBB)’den alınmıştır. Çalışma kapsamına veri seti oluşturmak üzere analize tabi tutulan katılım bankaları Tablo 1’de gösterilmiştir.

Tablo 1. Çalışma Kapsamına Dâhil Edilen Katılım Bankaları

Banka Adı	Kuruluş Yılı	Ödenmiş Sermayesi	Faaliyet Başlangıcı
Albaraka Türk	1984	1.350.000.000	21 Ocak 1985
Bankasya*	1996	900.000.000	24 Ekim 1996
Emlak Katılım	2019	1.539.266.000	21 Mart 2019
Kuveyt Türk	1988	4.595.131.000	31 Mart 1989
Türkiye Finans	2005	2.600.000.000	30 Kasım 2005
Vakıf Katılım	2015	3.220.000.000	26 Şubat 2016
Ziraat Katılım	2014	3.734.223.000	12 Mayıs 2015

Kaynak: TKBB (2021)

*Bank Asya’nın 23.07.2016 tarihinde faaliyetleri durdurulmuştur.

Esmer ve Bağcı (2016) yaptıkları çalışmada, katılım bankalarının finansal performansını Tablo 2’de detayları verilen değişkenleri kullanarak Topsis yöntemi ile analiz etmişlerdir. Analizde kullanılan rasyolar; karlılık ve borçlanma rasyolarını ifade eden oranlardır. Bu rasyoların seçimindeki temel neden; bankalardaki finansal performansı yükselten karlılık rasyosu ile bankaların diğer bankacılık krizlerine düşmemesi için gereken özkaynaklardaki güçlü yapı ve kredilerdeki takip oranları finansal performans için belirleyici göstergeler olmalarındandır. Katılım bankalarının finansal performanslarını analiz etmek için kullanılan rasyolar Tablo 2’de gösterilmiştir.

Tablo 2. Promethee Yönteminde Kullanılan Rasyolar

Rasyo Adı	Hesaplanması
Aktif Karlılığı	Net Kar / Toplam Aktif
Özkaynak Karlılığı	Net Kar / Toplam Özkaynak
Aktif Kalitesi	Net Kar Payı Geliri / Toplam Aktif
Ekonomik Rantabilite	Vergi Öncesi Kar / Toplam Pasif
Kredi Kalitesi	Takipteki Krediler / Toplam Krediler
Kredi Payı	Toplam Kredi / Toplam Pasif
Özkaynak Oranı	Özkaynaklar / Toplam Aktif

Kaynak: Esmer ve Bağcı (2016)

4. Yöntem

Türkiye’de yerleşik katılım bankalarının performans ölçümleri, Promethee yöntemi kullanılarak yapılmıştır. Literatür ışığında karlılık ve performans ekseninde yapılan çalışmalarda sıklıkla Promethee yönteminin tercih edildiği tespit edilmiştir. Çok kriterli karar verme yöntemlerinden olan Promethee üstünlüğe dayanan yöntemlerden olup, araştırma kriterlerine göre performans ölçümünde kullanılmaktadır (Uzun ve Kazan, 2016). Bu yöntemler analizin spesifik olarak karlılık değerlerini göstermesinin yanında, performans ölçümü ve etkinliğini hesaplama imkanı sağlamaktadır.

Çalışmamızda yararlanılacak yöntem olan, Promethee; 1985’te J.P. Brans ve Vincke tarafından ortaya çıkarılmıştır. Yöntemde ikili veya çoklu karşılaştırma yapılmakta, son adımda ise tüm alternatif seçenekleri tek seferde değerlendirmeye alınmaktadır. (Behzadian vd., 2010).

Çoklu karar verme yöntemlerinden olan Promethee, performans analizi için kullanıldığı çalışmaların yanında özellikle sıralama yapma ve alternatifler arasındaki en uygun olanı seçme içinde kullanılan çalışmalarda kullanıldığı gözlenmiştir. Albadvi vd. (2007), yaptıkları çalışmada Tahran Menkul Kıymetler Borsasında işlem gören hisselerden yatırım yapılabilecek en üstün performansı gösteren hisse senedini seçmek üzere Promethee yönteminden faydalanmışlardır. Fernández-Castro ve Jimenez (2005) çalışmalarında, Promethee yöntemini, özel bir şirket için, dağıtım merkezlerini sıraya koymak ve seçim yapmak için kullanmışlardır. Diakoulaki ve Karangelis (2007) çalışmalarında Yunanistan’daki enerji üretim sektörünün geliştirilmesi konusunda başta ekonomik olmak üzere, çevresel ve teknik analizleri içeren sekiz kritere dayalı dört farklı senaryoyu Promethee yöntemi ile kıyaslamışlardır.

Promethee yönteminin diğer çok değişkenli karar verme yöntemlerine göre farkı; tercih fonksiyonlarının tüm kriterler için ayrı ayrı tanımlanabilmesidir. Bu durumda karar verici alternatifler içerisindeki önceliklerin tespiti için avantaj elde etmektedir. Karar vericinin kriterleri pozitif ve negatif üstünlüklerine göre değerlendirme imkânı doğmaktadır (Rençber ve Bağcı, 2014). Promethee analizi yapılırken 8 aşamalı bir süreç takip edilmektedir. Bu süreçler maddeler halinde Tablo 3’te gösterilmektedir (Kazan vd. 2015).

Tablo 3. Promethee Yöntemi Aşamaları

Aşama	Uygulama Çalışması
1.Aşama	Alternatif matrisi oluşturulması
2.Aşama	Kriterler için tercih fonksiyonu belirlenmesi
3.Aşama	Ortak tercih fonksiyonlarının belirlenmesi
4.Aşama	Alternatif çiftleri için tercih indeksi oluşturulması
5.Aşama	Pozitif ve negatif üstünlükler belirlenmesi
6.Aşama (Promethee I)	($\Phi+$) pozitif ve ($\Phi-$)negatif üstünlüklere göre tercihlerin değerlendirilmesinin yapılması
7.Aşama (Promethee II)	(Φ) Net üstünlük değerlerinin bulunması Bütün alternatiflerin aynı anda değerlendirilmesi”
8. Aşama (GAIA)	GAIA “düzleminde değişkenlerin vektöre yakınlık tespitinin belirlenmesi

Kaynak: Behzadian vd. (2010)

1. Aşama: Değerlendirme kriterlerinin ve karar noktalarının belirlendiği veri matrisilerinin oluşturulması sağlanır. Belirlenen matris n: (1, 2,..., n) kriter sayısının, m: (1, 2,..., m) alternatif sayısının, w: (1, 2,..., n) her bir kriter için ağırlık değerini temsil etmektedir.

2. Aşama: Kullanılacak olan tercih fonksiyonlarına yer verilmektedir. Kriterleri önceliklendirmek için ihtiyaç duyulan tercih fonksiyonlarının tanımı yapılır. Buradaki kriter, karar vericinin değişkenleri ne şekilde değerlendireceği ile alakalıdır. Promethee yöntemi uygulanırken 6 tercih fonksiyonundan yararlanılmaktadır. Bu fonksiyonlar sırasıyla; “Birinci Tip (Olağan), İkinci Tip (U-Tipi), Üçüncü Tip (V Tipi), Dördüncü Tip (Seviyeli), Beşinci Tip (Lineer), Altıncı Tip (Gaussian)” tercih fonksiyonudur.

3. Aşama: Tercih fonksiyonlarının belirlenen kriterlere uygulanabilmesi için esas alınan alternatif çiftlerinde kullanılacak ortak tercih fonksiyonlarını belirlenmektedir.

4. Aşama: Bir önceki adımda belirlenen “ortak tercih fonksiyonları” kullanılması suretiyle karşılaştırılan karar noktalarına ilişkin alternatif çiftlerin tercih fonksiyonları belirlenir.

5. Aşama: Tüm alternatif değişkenler için pozitif ($\Phi+$) ve negatif üstünlüklerin belirlenmesi sağlanır. ($\Phi-$)

6. Aşama: (Promethee I) Alternatiflerin birbirleriyle karşılaştırıldığı bu aşamada, tüm alternatiflerin birbirlerine göre üstünlüğü ve tercih edilebilmeleri hususu değerlendirilir. Bu aşama negatif ve pozitif üstünlüklerin esas alındığı aşamadır. Belirlenen kriterlerin üzerine, diğer alternatifler karşılaştırılarak kısmi önceliklerin belirlenmesi sağlanır. Aşağıdaki denklemlerden herhangi birinin gerçekleşmesi durumunda a alternatifi b alternatifine tercih edilebilir.

$$\begin{aligned}
 \Phi+(a) > \Phi+(b) & \quad \text{ve} \quad \Phi-(a) < \Phi-(b) \\
 \Phi+(a) > \Phi+(b) & \quad \text{ve} \quad \Phi-(a) = \Phi-(b) \\
 \Phi+(a) = \Phi+(b) & \quad \text{ve} \quad \Phi-(a) < \Phi-(b)
 \end{aligned}
 \tag{1}$$

Pozitif ya da negatif üstünlüklere göre eşitlik sağlanmışsa a ve b alternatifleri arasında herhangi bir fark yoktur.

$$\Phi+(a) = \Phi+(b) \quad \text{ve} \quad \Phi-(a) = \Phi-(b)
 \tag{2}$$

Aşağıda belirtilen durumlardan herhangi birinin sağlanması durumunda a ve b alternatifleri arasında karşılaştırmaya yapmaya gerek yoktur.

$$\begin{aligned}\Phi^+(a) > \Phi^+(b) \quad \text{ve} \quad \Phi^-(a) > \Phi^-(b) \\ \Phi^+(a) < \Phi^+(b) \quad \text{ve} \quad \Phi^-(a) < \Phi^-(b)\end{aligned}\tag{3}$$

7. Aşama: (Promethee II) Kıyaslama ölçütü olarak kullanılacak Φ değerinin hesaplandığı bu aşamada, Φ değeri net önceliği ifade eden değer olmaktadır. Belirlenen bu değere göre tüm alternatifler değerlendirmeye alınır ve sıralamaları belirlenir.

$$\Phi(a) = \Phi^+(a) - \Phi^-(a)\tag{4}$$

Belirlenen net öncelik değerlerine göre;

$\Phi(a) = \Phi(b)$ sonucunda a ve b alternatifleri birbirlerinden farksızdır,

$\Phi(a) > \Phi(b)$ sonucunda a alternatifinin b alternatifine kıyasla üstün olduğu ifade edilebilir (Brans ve Vincke, 1985)

8. Aşama: GAIA “Geometrical Analysis for Interactive Aid” (Etkileşimli Yardım İçin Geometrik Analiz) düzleminde değişkenler, vektör ve analize tabi tutulan kriterler nokta olarak gösterilmektedir. Değişkenlerin ve noktaların birbirlerine olan yakınlığı noktaların ve değişkenlerin birbiriyle benzer özellikler gösterdiği anlamına gelmektedir (Kazan ve Çiftçi, 2013).

5. Bulgular

Bu çalışmada, Türkiye’de yerleşik katılım bankalarının Promethee analiz yöntemiyle performans ölçümleri yapılmıştır. Promethee analizi, ikili alternatif arasındaki karşılaştırmaya ve önceliklendirmeye dayanan bir yapıya sahiptir. Finansal oranların değer bakımından küçük olması nedeniyle bu oranların karşılaştırmasını ortalama sapma üzerinden uygulamak daha doğru sonuçlar vereceği kanaatine varılmıştır. Bu nedenlerden dolayı analizin uygula aşamasında tercih fonksiyonu olarak 6. tip Gaussian fonksiyonu seçilmiştir. Kullanılan rasyolara eşit ağırlık verilmiş ve bu nedenle ağırlıklar, toplam 7 rasyo olduğundan 1/7 oranında ağırlıklandırılarak analiz edilmiştir. Ayrıca bu yöntem uygulanırken bankaların finansal performansı hesaplanacağı için değerlerin maksimum olması önemlidir. Özellikle bankaların verimliliğini ve etkinliğini ön plana çıkaran kârlılık değerlerinin maksimum olması beklenmektedir (Yılmaz ve Dağdeviren, 2011). Bu durumda yalnızca Takipteki Krediler/Toplam Krediler rasyosu minimum olarak değerlendirilecektir. Beklenen değer, kullanılan tüm krediler içerisindeki takipteki kredilerin minimum seviyede olmasıdır.

Promethee yönteminin 6. aşamasında negatif ve pozitif üstünlükleri içeren tam ve kısmi performans analizleri yapılmaktadır. Negatif üstünlükler bankaların performans olarak olumsuz yönlerini ifade ederken; pozitif üstünlükler ise bankaların performansını etkileyen olumlu noktaları göstermektedir. Analizin tam performans hesaplamasında; negatif üstünlükler ile pozitif üstünlük skorlarının toplamından oluşmaktadır. Bu durumda, mutlak performans skoru ortaya çıkmaktadır. Promethee yönteminin 7. aşamasında ise belirlenen kriterlere göre mutlak (tam) performans sonuçları ile sıralamalar yapılmakta ve analiz sonuçları yorumlanmaktadır. 8. aşamada, yapılan tüm bu analizlerin GAIA düzlemi adı verilen ve tercih fonksiyonlarına göre, performans sonuçlarının vektörlere olan yakınlığını gösteren düzlemde karar vericinin yorum yapmasında ve tercihini kullanmasında yararlanacağı sonuçları göstermektedir.

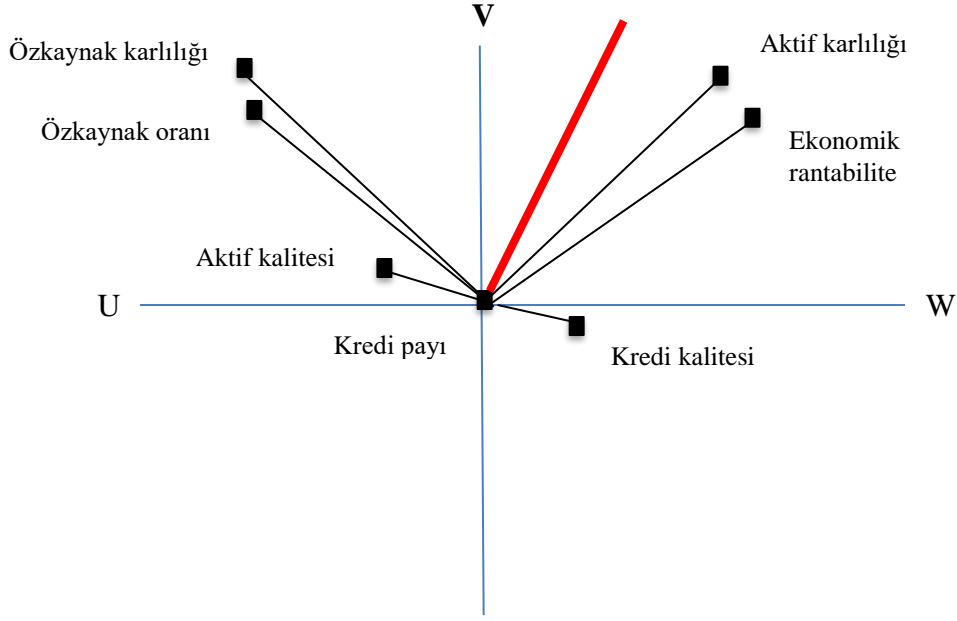
Analiz kapsamındaki bankaların, tüm analiz dönemleri dikkate alındığında “Kuveyt Türk, Türkiye Finans ve Albaraka Türk” katılım bankalarının, belirlenen rasyolar çerçevesinde, finansal performansına göre sıklıkla yüksek düzeye sahip oldukları, Bank Asya’nın ise düşük performansa sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ziraat Katılım, Vakıf Katılım ve Emlak Katılım bankalarının diğerlerine göre daha yakın zamanlarda kurulmalarından dolayı; tam performans skorlarını genel olarak yorumlayabilmek adına 2011-2020 yılları arasındaki tam performans analiz sonuçlarının ortalaması alınmıştır. Katılım bankalarının on yıllık ve tüm çeyrek dönemlerdeki ortalama performans skorları Tablo 4’te gösterilmiştir.

Tablo 41. Katılım Bankalarının Ortalama Tam Performans Skorları ve Sıralamaları

Banka Adı	Ortalama Skoru	Sıralama
Kuveyt Türk	0,04396	1
Türkiye Finans	0,02923	2
Vakıf Katılım	0,02159	3
Ziraat Katılım	-0,00143	4
Albaraka Türk	-0,03871	5
Bank Asya	-0,05870	6
Emlak Katılım	-0,10548	7

Tablo 4’e göre, analiz dönemi kapsamında en yüksek finansal performans ortalamasına sahip bankalar sırasıyla; Kuveyt Türk, Türkiye Finans ve Vakıf Katılım olarak bulunmuştur. Performans sıralamasındaki son üç banka ise sırasıyla; Emlak Katılım, Bank Asya ve Albaraka Türk’tür. Elde edilen bulgular literatür ile birlikte değerlendirildiğinde, Tetik ve Şahin (2020) çalışmasında Türkiye Finans katılım bankası en yüksek performans gösterdiği bulgusu çalışmamızın bulgularını destekler niteliktedir. Diğer taraftan, Esmer ve Bağcı (2016) çalışması ise çalışmamızdan elde edilen bulguların aksine Bank Asya’nın en yüksek performansı gösteren katılım bankası olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Şüphesiz ki, Türkiye ölçeğinde katılım bankaları özelinde sınırlı sayıda çalışma olması ve gerçekleştirilen sınırlı sayıdaki çalışmada ise farklı analiz dönemlerinde ve farklı değişkenler kullanılması sebebiyle farklı sonuçlar elde edilebilmektedir.

Çalışmada kullanılan Promethee performans analizi yönteminin ilave bir avantajı ise analize tabi tutulan rasyoların belirleyicilik gücünü “GAIA” olarak ifade edilen düzlem üzerinde gösterilme imkanı bulunmasıdır. Promethee Bulguları GAIA düzlemindeki görünümü Şekil 1’de sunulmuştur.

Şekil 1. Promethee Bulgularının GAIA Düzlemi

Promethee II ortalama performans skorlarından elde edilen veriler ile Visual Promethee programı kullanılarak, GAIA düzlemine ulaşılabilmektedir. Karar verici Tablo 4’te yer alan sonuçlara göre hareket ederek, belirlenen kriterlere göre kararını verebilir. Ancak, kararını verirken GAIA düzlemini de kullanarak, farklı bir görsel zenginlik ile kararını düzlem üzerinde görebilir ve çeşitli yorumlar katabilir. Düzlemde; kalın çizgi ile gösterilen vektör, kendisine yakın olan değişkenler arasında en uygun olanı ifade etmektedir. İnce çizgiler ise değişkenlerin kriterler içerisinde hedeflenen değerin (pozitif üstünlük ya da negatif üstünlük) tercih edilme önceliğini belirlemektedir. Aktif karlılığı ve ekonomik rantabilite vektöre olan yakınlığı nedeniyle değişkenler içerisinde tercih fonksiyonlarına göre finansal performansı en iyi belirleyen değişkenler olduğu söylenebilir. Ayrıca kredi kalitesi olarak tanımlanan; takipteki alacakların toplam krediler içerisindeki payı, Phi skorlarına olumsuz katkı sağladığı ancak diğer tüm değişkenlerin pozitif katkı yaptığı ifade edilebilir. Elde edilen bu bulgular katılım bankalarında karlılık rasyoları anlamlı bir etkisi olduğu sonucuna ulaşan Eyceyurt ve Güngör (2016) çalışması ile paralel yöndedir.

6. Sonuç

Türkiye’de faaliyet gösteren katılım bankaları modern hesaplama ve karar verme yöntemleri ile performansları ve etkinlikleri açısından değerlendirmeye alınmıştır. Her bir bankanın sektörde yer alan diğer bankalara göre durum değerlendirmesi yapabilmesinin yanında İslam ülkelerinde bulunan ve faizsiz olmak koşulu ile yatırımlarından kar elde etmeyi hedefleyen sermaye sahibine rasyonel karar verme açısından yardımcı olabileceğinden analize tabi tutulmuştur.

Türkiye’de faaliyet gösteren katılım bankalarının 2011-2020 yılları arası çeyrek dönem verilerinden yararlanarak pozitif ve negatif üstünlüklere göre performans ve etkinlikleri

Promethee yöntemi ile analiz edilmiştir. Bu yöntem Promethee I ve Promethee II olarak iki aşamada değerlendirilmektedir. 1. aşamada Phi (-) ve Phi (+) olarak bulunan pozitif ve negatif üstünlüklere göre kısmi analiz sonuçlarına ulaşılabilir. 2. aşamada ise; pozitif ve negatif değerlerin farkı bulunarak, mutlak üstünlük sıralamasına tabii tutularak kesin sonuçlara ulaşılır. Promethee I uygulamasında, 40 çeyrek dönemi içeren analiz sonuçları incelendiğinde; Albaraka Türk 12 dönem, Kuveyt Türk 11 dönem, Vakıf Katılım ve Ziraat Katılım 7’şer dönem ve Türkiye Finans’ın 3 dönem en yüksek performansla sahip oldukları gözlenmiştir. Promethee II aşamasında ise ortalama mutlak performans skorları incelendiğinde, Kuveyt Türk, Türkiye Finans ve Vakıf Katılımın en yüksek performans gösteren bankalarda ilk üç sırada yer alırken, Emlak Katılım, Bank Asya ve Albaraka Türk’ün en düşük performans gösteren bankalar arasında olduğu görülmüştür. Ayrıca GAIA düzlemi incelendiğinde; katılım bankalarının performanslarını belirleyen en önemli değişkenlerin; Aktif Karlılığı (Net Kar/Toplam Aktif) ve Ekonomik Rantabilite (Vergi Öncesi Kar /Toplam Aktif) rasyoları olduğu gözlenmiştir. Aktif karlılığı ve ekonomik rantabilite oranlarının banka varlıklarının kar yaratmada ne kadar etkin olabildiği sonucuna ulaşılmıştır.

Elde edilen bulgular değerlendirildiğinde; analize dahil edilen her katılım bankasının diğer katılım bankalarına kıyasla performans pozisyonlarını göz önünde tutarak planlama yapmaları tavsiye edilebilmektedir. Ayrıca katılım bankalarına yatırım yapmayı planlayanlar yatırımcılar için, katılım bankalarının performanslarını incelemeleri, yatırım kararı verme ve yatırım planlaması açısından fayda sağlayacağı öngörülmektedir.

Araştırmacıların Katkı Oranı Beyanı

Yazar, makalenin tamamına yalnız kendisinin katkı sağlamış olduğunu beyan eder

Araştırmacıların Çıkar Çatışması Beyanı

Bu çalışmada herhangi bir potansiyel çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Etik Kurul İzin Beyanı

Etik kurul izni ve/veya yasal/özel izin alınmasına gerek olmayan bu çalışmada araştırma ve yayın etiğine uyulmuştur

Kaynakça

- Akala, İ. (2015). Comparing financial performances of conventional and participation banks: Case of Turkey (2005-2015). *International Journal of Inspiration & Resilience Economy*, 2(1), 11-17. Retrieved from <https://www.ceeman.org/publications/international-journal-of-inspiration-resilience-economy>
- Albadvi, A., Chaharsooghi, S.K. and Esfahanipour, A. (2007). Decision making in stock trading: An application of Promethee. *European Journal of Operational Research*, 177, 673-683. <https://doi.org/10.1016/j.ejor.2005.11.022>
- Bağcı, H. ve Rençber, Ö.F. (2014). Kamu bankaları ve halka açık özel bankaların Promethee yöntemi ile karlılıklarının analizi. *Aksaray Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 6(1), 39-47. Erişim adresi: <http://aksarayiibd.aksaray.edu.tr/tr/>
- Behzadian, M., Kazemzadeh, R.B., Albadvi, A. and Aghdasi, M. (2010). Promethee: A comprehensive literature review on methodologies and applications. *European Journal of Operational Research*, 1(1), 198-215. <https://doi.org/10.1016/j.ejor.2009.01.021>
- Brans, J.-P. and Vincke, P. (1985). *A preference ranking organization method: The Promethee method for MCDM*. *Management Science*, 31(6), 647-656. <https://doi.org/10.1287/mnsc.31.6.647>
- Buğan, M.F. (2015). *Katılım bankaları ile konvansiyonel bankaların etkinliklerinin VZA ve MALMQUIST TFV endeksi ile karşılaştırılması* (Yayımlanmamış doktora tezi). Gaziantep Üniversitesi, Gaziantep.
- Çalışkan, E. ve Eren, T. (2016). Bankaların performanslarının çok kriterli karar verme yöntemiyle değerlendirilmesi. *Ordu Üniversitesi Bilim ve Teknoloji Dergisi*, 6(2), 85-107. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ordubtd>
- Çetin, A.C. ve Bıtrak, İ.A. (2010). Banka karlılık performansının analitik hiyerarşi süreci ile değerlendirilmesi: Ticari bankalar ile katılım bankalarında bir uygulama. *Alanya İşletme Fakültesi Dergisi*, 2(2), (75-92). Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/uaifd>
- Dash, M. (2017) A model for bank performance measurement integrating multivariate factor structure with multi-criteria Promethee methodology. *Asian Journal of Finance & Accounting*, 9(1), 310- 332. <https://doi.org/10.5296/ajfa.v9i1.11073>
- Diakoulaki, D. and Karangelis, F. (2007). Multi-criteria decision analysis and cost-benefit analysis of alternatives scenarios for the power generation sector in Greece. *Renewable and Sustainable Energy Reviews*, 11, 716-727. <https://doi.org/10.1016/j.rser.2005.06.007>
- Elmas, B. ve Yetim A. (2021). Katılım bankalarının finansal performanslarının TOPSIS yöntemi ile uluslararası boyutta değerlendirilmesi. *Uluslararası İslam Ekonomisi ve Finansı Araştırmaları Dergisi*, 7(3), 230-263. <https://doi.org/10.54427/ijisef.941972>
- Esmer, Y. ve Bağcı, H. (2016). Katılım bankalarında finansal performans analizi: Türkiye örneği. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(15), 18-29. <https://doi.org/10.20875/sb.65174>
- Eyceyurt Batır, T. ve Güngör, B. (2016). Türkiye’de bankaların karlılık belirleyicilerinin katılım bankaları ve mevduat bankaları bazında karşılaştırılması. *Bankacılar Dergisi*, 99, 74-98. Erişim adresi: <https://app.trdizin.gov.tr/dergi/TnpNd01BPT0/bankacilar>
- Fernández-Castro, A.S. and Jiménez, M. (2005). Promethee: An extension through fuzzy mathematical programming. *Journal of the Operational Research Society*, 56(1), 119-122. <https://doi.org/10.1057/palgrave.jors.2601828>
- Firdaus, F. and Hosen, M.N. (2013). Efficiency of Islamic banks using two stage approach of data envelopment analysis. *Economics and Banking*, 11, 156-176. <https://doi.org/10.21098/bemp.v16i2.442>
- Gözkonan Ü.H. ve Küçükbay, F. (2019), Katılım bankaları ile geleneksel bankaların ÇKKV yöntemleri ile performans değerlendirilmesi: TOPSIS ve Gri ilişkisel analiz yöntemleri ile karşılaştırılmalı analiz. *International Journal of Economic and Administrative Studies*, 25, 71-94. doi:10.18092/ulikidince.538666

- Hazıroğlu, T. (2016). Türkiye’de katılım bankacılığı fikrinin doğuşu ve kavramsal önemi. *İslam Ekonomisi ve Finans Dergisi*, 2(1), 119-132. Erişim adresi: <https://www.proquest.com/>
- Henry, C.M. (2001). *Islamic financial movements: Midwives of political change in the middle east*. Paper presented at the 2001 Annual Meetings of the American Political Science Association. San Francisco, USA. Retrieved from https://www.isfin.net/sites/isfin.com/files/islamic_financial_movements_midwives_of_political_change_in_the_middle_east.pdf
- Hoque, M.M., Bappy, N.M. and Hossain, M.P. (2019). Financial performance analysis of selected banks in Bangladesh: A study on Islamic and conventional banks. *International Journal of All Research Writings*, 2(6), 15-30. Retrieved from <http://ijciras.com/>
- Jaffar, M. and Manarvi, I. (2011). Performance comparison of Islamic and conventional banks in Pakistan. *Global Journal of Management and Business Research Journal*, 11(1), 60-66. <https://doi.org/10.1108/IMEFM-05-2016-0077>
- Kaptan, S. (1983). *Bilimsel araştırma teknikleri ve istatistik yöntemleri*. Ankara: Tekişik Matbaası.
- Karasar, N. (2005). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kazan, H. and Çiftci, C. (2013). Transport path selection: Multi-criteria comparison. *International Journal of Operations and Logistics Management*, 2(4), 33-48. Retrieved from <http://absronline.org/ijolm>
- Kazan, H., Özçelik, S. and Hobikoğlu, E.H. (2015). Election of deputy candidates for nomination with AHP-Promethee methods. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 195, 603-613. doi:10.1016/j.sbspro.2015.06.141
- Khan, M.M. and Bhatti, M.I. (2008). Islamic banking and finance: on its way to globalization. *Managerial Finance*, 34(10), 708-725. <https://doi.org/10.1108/03074350810891029>
- Kosmidou, K. and Zopounidis, C. (2008). Measurement of bank performance in Greece. *South-Eastern Europe Journal of Economics*, 1(1), 79-95. Retrieved from <http://www.asecu.gr/Seeje/>
- Miller, N.D., Morris, M. and Rose, N. (2008). *Islamic finance a practical guide*. London: Globe Law and Business.
- Özgür, E. (2008). Katılım bankalarının finansal etkinliği. *Afyon Kocatepe Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi*, 10(1), 159-175. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/en/pub/akuibfd>
- Özkan, T. (2019) Türkiye’de katılım bankalarının performans ölçümü: CAMELS analizine dayalı bir uygulama. *Turkish Studies*, 14(3), 903-920. doi:10.29228/TurkishStudies.23311
- Pehlivan, P. (2016). Türkiye’de katılım bankacılığı ve bankacılık sektöründeki önemi. *Selçuk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 16(31), 296-324. <https://doi.org/10.30976/susead.302169>
- Rozzani, N. and Abdul Rahman, R. (2013). Camels and performance evaluation of banks in Malaysia: Conventional versus Islamic. *Journal of Islamic Finance and Business Research*, 2(1), 36-45. Retrieved from <https://www.emerald.com/insight/publication/issn/1759-0817>
- Sufian, F. (2007). The efficiency of Islamic banking industry: A non-parametric analysis with non-discretionary input variable. *Islamic Economic Studies*, 14(2), 53-78. Retrieved from <https://papers.ssrn.com/>
- Tetik, N. ve Şahin, A. (2020). Katılım bankalarının finansal performans analizi. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 34(2), 293-314. doi:10.16951/atauniiibd.439927
- Tosun, M. (2000). Türk mali sisteminde özel finans kurumları deneyimi ve ÖFK’ların Türk banka sistemi içindeki yerleri üzerine. B. C. Radoplu (Ed.), *Türkiye’de özel finans kurumları teori ve uygulama* içinde. İstanbul: Albaraka Türk Yayınları.
- Türkiye Katılım Bankaları Birliği. (2022). *Finansal rapor istatistikleri*. Erişim adresi: <https://tkbb.org.tr/veri/istatistikler>

- Usman, A. and Khan, M.K. (2012) Evaluating the financial performance of Islamic and conventional banks of Pakistan: A comparative analysis. *International Journal of Business and Social Science*, 3(7), 253-257. Retrieved from <https://citeseerx.ist.psu.edu/>
- Uzun, S. ve Kazan, H. (2016). Çok kriterli karar verme yöntemlerinden AHP, TOPSIS ve Promethee karşılaştırılması: Gemi inşada ana makine seçimi uygulaması. *Journal of Transportation and Logistics*, 1(1), 110-122. <https://doi.org/10.22532/jtl.237889>
- Yılmaz, B. ve Dağdeviren, M. (2011). *Promethee için Decision Lab yazılımı ve örnek bir problem üzerinde uygulanması*. Endüstri Mühendisliği Yazılımları ve Uygulamaları Kongresi'nde sunulan bildiri. İzmir, Türkiye. Erişim adresi: <http://embk.mmoizmir.org/wp-content/uploads/2016/05/emyk08.pdf>

FINANCIAL PERFORMANCE ANALYSIS OF PARTICIPATION BANKS: EVIDENCE FROM TURKEY

EXTENDED SUMMARY

Research Subject and Purpose

The main purpose of our study is to rank participation banks according to the results obtained by making financial performance analyzes of participation banks residing in Turkey. Performance and effectiveness of participation banks will be measured based on their profitability, asset and liability sizes, non-performing loans and loan volumes over the years. Ratios such as the size of the income obtained by participation banks, the smallness of non-performing loans and the quality of assets are all variables to be used in performance measurement.

Literature

In the literature review on the subject of the research, there were studies on the financial performance analysis of participation banks, but no study was found in which the said data were analyzed with the Promethee method. Therefore, since the Promethee method has not been studied in this context before, it is aimed to eliminate this deficiency in the literature. Thus, the current performances of these banks will be examined and it is thought that it will contribute to the literature. For this reason, it is important in analyzing the past performances of banks when it is evaluated in terms of profitability/productivity axis, as it is the first in terms of research subject and application area.

Method

Performance measurements of participation banks residing in Turkey were made using the Promethee method. In the light of the literature, it has been determined that the Promethee method is often preferred in studies conducted on the axis of profitability and performance. Promethee, which is one of the multi-criteria decision-making methods, is one of the methods based on superiority and is used in performance measurement according to research criteria. (Uzun and Kazan, 2016) These methods provide the opportunity to calculate performance measurement and effectiveness, as well as showing the profitability values of the analysis specifically.

The main difference of the Promethee method from other decision-making methods is; It is possible to define separate preference functions for each criterion. This provides a great advantage for the decision maker. Because the decision maker may not want to evaluate all the criteria in the same way (Rencber and Bağcı, 2014).

Results

Using the quarterly data of the participation banks operating in Turkey between the years 2011-2020, their performance and effectiveness according to positive and negative advantages were analyzed by Promethee method. According to the analysis results; While Kuveyt Türk, Türkiye Finans and Vakıf Katılım ranked among the top three among the banks with the highest performance, Emlak Katılım, Bank Asya and Albaraka Türk were found to be among the banks with the lowest performance.

It is expected that the results of this analysis will help both to see the positions of participation banks compared to other participation banks and to be prepared for any banking crisis. In addition, it is recommended for existing customers or those who will invest in participation banks, to see profitability and strong financial infrastructure, to be careful at the point of decision or about the actions to be taken.